Lectori benevolo salutem in marginibus!

Üdvözöljük a Nyájas Olvasót itt, a *széleken*, az európai kultúrtörténet és kulturális kánon peremvidékén. A kötettel, amelyet olvasónk éppen a kezében tart, az „Ad marginem – Filozófiai írók (Kelet)-Berlin és Novoszibirszk között" címmel induló sorozat első darabját bocsátják útjára a szerkesztők. Az utóbbi két évszázad közép- és kelet-európai filozófiájáról kívánunk körképet adni, vitába szállva az általános felfogással, amely szerint önálló és eredeti filozófiai műveket írni kizárólag Európa nyugati felében, esetleg Észak-Amerikában lehetséges, hiszen régiónk tollforgatói legföljebb a szépirodalomban képesek maradandó értéket teremteni. A térség filozófiatörténetének jól körülhatárolható kérdéseit tárgyaló tanulmánykötetek, konferencia-kötetek mellett a térség filozófusainak lehetőség szerint teljes műveit kívánjuk közreadni. E művek magyar fordítását minden esetben értelmező tanulmány és a mű kulturális környezetét is megvilágító jegyzetapparátus kíséri.

A jelen kötetnek az egykori keletnémet filozófiát elemző szövegeit kiegészítendő, szándékunkban áll e letűnt világ releváns szövegeinek a kiadása, a hatvanas és hetvenes évek kibernetikai vitáit, a nyolcvanas évek tudományfilozófiáját, illetve a kor esztétikáját a középpontba állítva (Georg Klaus, Herman Ley, Wolfgang Heise és mások).

Gondolati tartalmában a klasszikus német filozófia fő vonalához kapcsolódik, mégis térségünk szellemi klímájának terméke az a cseh és szlovák hegelianizmus, amelynek oly nagy szerepe volt e két nemzet modern identitásának kialakításában, és amelyről már magyar kortársaiknak is oly kevés fogalma volt (Augustin Smetana, L'udovít Štúr és mások).

A lengyel kultúrából is elsősorban nálunk kevéssé ismert társadalomfilozófiai szövegeket válogatunk, különös tekintettel Stanisław Brzozowskinak (1878–1911), a lengyel modernitás egyik meghatározó alakjának a munkásságára, illetve Lukács Györgynek a lengyel kulturális önreflexióban is számottevő, a lengyel szellemi élet jelentős alakjait érintő recepciójára.

A Białistokban, majd a birodalom központjában, Moszkvában, végül az orosz fennhatóság alatti Varsóban, a lengyel, német, orosz és a kelet-európai askenázi zsidó kultúra metszéspontján, több értelemben is határhelyzetben élő Ludoviko Lazaro Zamenhofnak, az eszperantó nyelv megalkotójának az általános emberi és a nemzeti identitás legáltalánosabb kérdéseit radikálisan fölvető írásai térségünk szellemi klímájának jellegzetes termékei. Ezek fordítását, magyarázatát és közreadását is feladatának tekinti sorozatunk.

A kortárs román értelmiség filozófiai ízlése, kulturális gesztusai nehezen érthetők, ha nem tudjuk, hogy kik voltak és mit gondoltak a mai román szellemi élet meghatározó alakjainak a mesterei, mindenekelőtt Constantin Noica.

Könyvsorozatunk szemhatára Berlintől Oroszországig ível. A többi témánkhoz képest viszonylag ismert orosz filozófiai hagyományon belül nálunk kevésbé tárgyalt problémát, az *onomatodoxia* kérdését állítjuk a szövegválogatás fókuszába. (A téma súlyára az orosz hagyományon belül jellemző, hogy három világszerte ismert orosz gondolkodó, Szergij Bulgakov, Pavel Florenszkij és Alekszej Loszev egyaránt írt könyvet *A név filozófiája* címmel.)

Sorozatunk feladata a magyar filozófiatörténet és eszmetörténet terén született alkotások közlése is. E téren a fordítási, szövegkiadási feladat természetesen kevesebb – bár jóval több a csak idegen nyelven, például latinul hozzáférhető, vagy máig kéziratban heverő, magyar szempontból releváns szöveg, mint azt általában gondolni szoktuk. A tisztázó interpretációk és az összehasonlító elemzések azonban gyakran még a legismertebb szövegek mellől is hiányoznak.

E többrétű hiányok pótlásának szándékával búcsúzunk a Nyájas Olvasótól annak reményében, hogy legközelebb sorozatunk következő kötetének olvasójaként lesz módunk üdvözölni.

A sorozatszerkesztők

Előszó

Az „Ad marginem" sorozat első kötete a Kelet-Berlin és Kolozsvár közötti térben mozog. Annak jár utána, milyen filozofáló életutakra nyílt lehetőség az 1970-es években, amelyekben a mostanit megelőző generáció tagjai kénytelenek voltak szembenézni azokkal a döntő jelentőségű eseményekkel, amelyek az akkor létező szocializmus megreformálhatóságára, emberarcúvá tételének lehetőségére vonatkozó illúziók szertefoszlását jelentették: a megrekedt új gazdasági mechanizmussal, a tankok elnyomta Prágai tavasszal és Nyugat-Európa sokalakú '68-ával. Lukács György az egyik kulcsfigurája ennek a történetnek, hiszen sajátos módon mind az NDK-ban, mind Magyarországon az ő művei jelentették a kiindulópontot a karakteresen önálló, vagyis mind a szovjet típusú dogmatikus marxizmustól, mind a nyugat-európai Marx-reneszánsztól eltérő marxista filozófia kimunkálásához. A Budapesti Iskola képviselőinek munkáitól eltérően az NDK-ban ez a fajta filozófia megmaradt puszta kezdeménynek, amelyet az akkori, a pártirányítástól függetlenedni próbáló kelet-német filozófusok épp kötetünk megjelenésével párhuzamosan próbálnak föltárni és bemutatni. Ám a Lukács-tanítványok művei és szerepe mellett szó esik olyan alternatív gondolkodókról és irányzatokról is, amelyek eddig csak szűk körben voltak ismeretesek. Az NDK-ban a kibernetikai filozófia jelentett bizonyos mértékig alternatív próbálkozást, míg a magyar gondolkodásban még akkor is fel lehet fedezni a kortárs európai gondolkodással rokon sokszínűséget, ha a magyar gondolkodók nyugati kollégáiknál összehasonlíthatatlanul nehezebb feltételek között igyekeztek filozófiát művelni és filozófusként élni. Ruzsa Imre és a fregei logika alkotó recepciója, a patrisztikus gondolkodás antropológiai nézőpontú újraértelmezési kísérlete Vidrányi Katalinnál és Vanyó Lászlónál, a rahneri teológiára épülő filozófiai gondolkodás Nyíri Tamásnál, Munkácsy Gyula kanti-husserli alapgondolatokra épülő történészi és oktatói életműve, Hamvas Béla követőinek köre, Suki Béla szegedi egzisztenciális filozófiája emelhető talán ki a kötet spektrumából. Külön írás elemzi az úgynevezett filozófus-pert és következményeit, de megjelentetjük a Szigeti Józseffel készült interjú szerkesztett szövegét is, amely a kor egyik igen nagy hatású, kultúrpolitikailag is aktív szereplőjének egészen sajátos nézőpontjából tekint a korszakra.

Kötetünk a Német-Magyar Filozófiai Társaság által 2008. november 6–7-én, a budapesti Goethe Intézetben és az ELTE BTK Filozófiai Intézetében megrendezett konferencia előadásait foglalja magában. Köszönettel tartozunk a Goethe Intézetnek, Kurkó Noéminek és Csibi Tamásnak (etyeki Csibi Pince) a konferencia megrendezéséhez nyújtott támogatásáért, valamint a Nemzeti Kulturális Alap-

A kortárs román értelmiség filozófiai ízlése, kulturális gesztusai nehezen érthetők, ha nem tudjuk, hogy kik voltak és mit gondoltak a mai román szellemi élet meghatározó alakjainak a mesterei, mindenekelőtt Constantin Noica.

Könyvsorozatunk szemhatára Berlintől Oroszországig ível. A többi témánkhoz képest viszonylag ismert orosz filozófiai hagyományon belül nálunk kevésbé tárgyalt problémát, az *onomatodoxia* kérdését állítjuk a szövegválogatás fókuszába. (A téma súlyára az orosz hagyományon belül jellemző, hogy három világszerte ismert orosz gondolkodó, Szergij Bulgakov, Pavel Florenszkij és Alekszej Loszev egyaránt írt könyvet *A név filozófiája* címmel.)

Sorozatunk feladata a magyar filozófiatörténet és eszmetörténet terén született alkotások közlése is. E téren a fordítási, szövegkiadási feladat természetesen kevesebb – bár jóval több a csak idegen nyelven, például latinul hozzáférhető, vagy máig kéziratban heverő, magyar szempontból releváns szöveg, mint azt általában gondolni szoktuk. A tisztázó interpretációk és az összehasonlító elemzések azonban gyakran még a legismertebb szövegek mellől is hiányoznak.

E többrétű hiányok pótlásának szándékával búcsúzunk a Nyájas Olvasótól annak reményében, hogy legközelebb sorozatunk következő kötetének olvasójaként lesz módunk üdvözölni.

A sorozatszerkesztők